

Фізичні особи як суб`єкти міжнародного права

1. Вступ

- ▶ До середини ХХ століття існувала **«класична»** («традиційна») концепція, за якою до суб'єктів міжнародного права відносили держав. Так, на думку *Ф. Кожевнікова*, суб'єктом міжнародного права виступає, як правило, тільки держава. На думку сучасних науковців, зокрема *М. Баймуратова*, всі суб'єкти міжнародного права слід поділяти на основні (первинні) – держави, нації і народності, міжнародні міжурядові організації, та похідні (вторинні) – міжнародні міжурядові організації, специфічні державоподібні утворення

2. Думки науковців з приводу включення ф.о. до суб'єктів МП

Вирішення ж питання про міжнародну правосуб'єктність індивіда залежить від поглядів та уявлень дослідників про основні елементи правосуб'єктності

Міжнародна правосуб'єктність ф. о

- ▶ Як відомо, всі суб'єкти міжнародного права виступають носіями відповідних прав та обов'язків. Ця властивість називається правосуб'єктністю. Як і до суб'єктів міжнародного права, до міжнародної правосуб'єктності деякі вчені встановлюють певні критерії.
 - ▶ **Вчені виділяють три основних елементи міжнародної правосуб'єктності:**
 - ▶ **правоздатність, дієздатність та деліктоздатність**

- ▶ Аналізуючи норми інституту міжнародної правосуб'єктності, у теорії міжнародного права виділяють три основні види правосуб'єктності:
 - ▶ а) загальну, тобто здатність бути суб'єктом у межах усієї системи МП;
 - ▶ б) галузеву правосуб'єктність, тобто здатність бути суб'єктом у межах галузі МП;
 - ▶ в) спеціальну правосуб'єктність, тобто здатність бути суб'єктом невеликого кола правовідносин у межах галузі чи інституту.

► Д.І. Фельдман та Г.І. Курдюков, розділяли теорії міжнародної правосуб'єктності індивіда на три групи:

1) фізична особа виступала єдиним суб'єктом міжнародного права;

2) якими фізична особа визнавалась одним із видів суб'єктів міжнародного права на основі норм міжнародного права;

3) теорії, які визнають фізичну особу суб'єктом міжнародного права, проте виводять цю «якість індивіду» не з норм міжнародного права, а із угод, укладених між державами.

- ▶ У західній науці міжнародного права питання міжнародної правосуб'єктності індивіда розглядалося від її повного невизнання (до кінця XIX ст. включно), поодинокого визнання (період між двома світовими війнами), до появи шкіл, напрямів, які, безумовно, визнають таку правосуб'єктність.
- ▶ Так, *А. Фердросс* вважає, що «окремі особи в принципі не виступають суб'єктами міжнародного права, оскільки міжнародне право захищає інтереси індивідів, проте наділяє правами та обов'язками не безпосередньо окремих осіб, а лише держави, громадянами котрої вони виступають».

- ▶ **Л. Оппенгейм у 1947 році зазначав, що «...хоча нормальними суб'єктами міжнародного права є держави, вони можуть розглядати фізичних чи інших осіб, як безпосередньо наділених міжнародними правами та обов'язками, і в цих межах робити їх суб'єктами міжнародного**

- ▶ *Європейський суд з прав людини у своєму рішенні від 05.02.1963 р. зазначив, що співтовариство констатує новий правовий порядок у міжнародному праві, за яким переваги держав щодо їх суверенних прав обмежуються, і суб'єктами визнаються не лише держави, а й громадяни.*

4. АРГУМЕНТИ “ЗА” І “ПРОТИ” ВКЛЮЧЕННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ДО СУБ’ЄКТІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Усі аргументи, які виробила вітчизняна наука міжнародного права з приводу того, що індивід не здатний виступати суб'єктом МП, можна звести до наступних:

- ▶ **1) індивіди знаходяться під юрисдикцією відповідної держави та виступають суб'єктами внутрішньодержавних правових відносин, тому вони не мають самостійного міжнародного статусу;**
- ▶ **2) права та свободи індивіда, що закріплені в міжнародно-правових документах, у першу чергу, є проявом волі держав;**
- ▶ **3) суб'єктами МП можуть бути лише правотворчі учасники міжнародних правовідносин, тобто, на їх думку, суб'єкти міжнародного права виступають його творцями, їх волею створюються норми міжнародного права. Індивіди не можуть виступати творцями міжнародного права;**
- ▶ **4) суверенітет – це основа правосуб'єктності;**
- ▶ **5) суб'єкт права повинен бути здатним здійснювати автономну волю;**
- ▶ **6) суб'єкт МП повинен мати здатність бути учасником контрольного механізму щодо здійснення норм МП.**

► Прихильники міжнародної правосуб'єктності індивіда, відстоюючи свою позицію, особливий наголос роблять на тому, що простежується досить стала тенденція зростання кількості міжнародних договорів, що закріплюють права та обв'язки індивідів як учасників міжнародних правовідносин, надають індивіду права на звернення до міжнародних судових органів із захисту своїх прав, визначають правовий статус окремих категорій індивідів (біженців, жінок, дітей, мігрантів, національних меншин тощо).

5. Висновок

- ▶ Узагальнюючи наведене, можна констатувати, що питання міжнародної правосуб'єктності індивіда є одним із найбільш дискусійних у сучасній науці міжнародного права. До середини ХХ ст. більшість вчених вважала, що правосуб'єктність індивіда повністю поглинається правосуб'єктністю держави, громадянином якої він є. У сучасній доктрині міжнародного публічного права проблема міжнародної правосуб'єктності не має однозначного розуміння та кінцевого вирішення, зокрема, зазначена проблематика розглядається від повного невизнання такої правосуб'єктності до появи наукових шкіл та напрямів, що, безумовно, визнають таку правосуб'єктність.

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!**